

RAPORTI I VLERËSIMIT TË NDIKIMIT	
EMËRTIMI I PROPOZIMIT TË POLITIKËS	Projektligj “Për Shoqëritë Evropiane të Bashkëpunimit”
MINISTRIA UDHËHEQËSE	Ministria e Ekonomisë, Kulturës dhe Inovacionit...
FAZA E POLITIKËS/VLERËSIMIT TË NDIKIMIT	Zhvillim
BURIMI I PROPOZIMIT TË POLITIKËS	I brendshëm
DIREKTIVË/RREGULLORE E BE-së	Rregullorja e Këshillit (EC) Nr. 1435/2003 e datës 22 korrik 2003 mbi Statutin e Shoqërisë Kooperativë Evropiane (SCE) (“Rregullorja”), së bashku me Direktivën e Këshillit 2003/72/EC e datës 22 korrik 2003 që plotëson Statutin për Shoqërinë Kooperativë Evropiane në lidhje me “përfshirjen e punonjësve”
PUBLIKIMET DHE STRATEGJITË E LIDHURA	Plani Kombëtar për Integrimin Evropian 2024-2026 Dokumenti i Vlerësimit të Ndikimit të Politikave
DATA E KONSULTIMIT PUBLIK	Data/Asnjë konsultim publik.
DATA E VLERËSIMIT TË NDIKIMIT	Data e vlerësimit të ndikimit
A E KA SHQYRTUAR KRYEMINISTRIA VLERËSIMIN E NDIKIMIT? NËSE PO, JEPNI DATËN E SHQYRTIMIT	Po/Jo Data e shqyrtimit
NUMRI I VLERËSIMIT TË NDIKIMIT	
TE DHËNA KONTAKTI (EMRI, E-MAIL, NUMRI I TELEFONIT TË PERSONIT TË KONTAKTIT)	
PJESA 1: PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE (maksimumi 2 faqe)	
PËRKUFIZIMI I PROBLEMIT <i>Cili është problemi në shqyrtim dhe cilat janë shkaqet e tij? Jepni arsyet e nevojës së ndërhyrjes së qeverisë. (jo më shumë se 10 rreshta)</i> Shqipëria aktualisht nuk ka ligj specifik për Shoqërinë Evropiane të Bashkëpunimit (kooperativë) (SCE), siç përcaktohet nga Rregullorja (KE) Nr. 1435/2003 dhe Direktiva 2003/72/EC, duke penguar harmonizimin me Kapitullin 6 të acquis-it të BE-së dhe integrimin ekonomik. Ligjet ekzistuese si	

Nr. 9901/2008 për tregtarët dhe shoqëritë tregtare dhe Nr. 38/2012 për shoqëritë e bashkëpunimit bujqësor, nuk rregullojnë themelimin ndërkufitar, kapitalin minimal prej 30,000 EUR, apo qeverisjen e SCE-ve. Kjo vjen nga mungesa e dispozitave ligjore, kapacitete të pamjaftueshme institucionale, sisteme digjitale jo të ndërveprueshme me BRIS, dhe ndërgjegjësim i ulët, siç reflektohet nga 5.3% ndërmarrje të huaja sipas INSTAT 2023 pa mundësi SCE. Raporti i KE 2024 thekson nevojën për ndërhyrje për të rritur konkurrencën dhe për të shfrytëzuar potencialin ekonomik. Problemi në shqyrtim është mungesa e një kuadri ligjor për Shoqërinë Kooperative Evropiane (SCE) **e cila për hir shqipërimi në ligj do të cilësohet si Shoqëria e Bashkëpunimit Evropian**, e cila pengon harmonizimin me BE-në dhe integrimin ekonomik. Kjo mungesë ndikon në të gjithë qytetarët, pavarësisht nga gjinia, dhe kërkon ndërhyrje për të rritur konkurrencën dhe për të shfrytëzuar potencialin ekonomik për të gjithë.

OBJEKTIVAT

Cilat janë objektivat dhe rezultatet e synuara të propozimit? (jo më shumë se 7 rreshta)

Objekтиви kryesor është krijimi i një kuadri ligjor për SCE-të deri në 2025, duke mundësuar themelimin dhe operacionet ndërkufitare sipas standardeve të BE-së. Synohet forcimi i kapaciteteve institucionale me trajnime për 50 punonjës brenda 6 muajve, përditësimi i sistemeve digjitale për ndërveprim me BRIS brenda një viti, dhe nxitja e adoptimit me 10 sesione informuese në vitin e parë për të rritur ndërgjegjësimin dhe integrimin ekonomik. Një tjetër objektiv i këtij propozimi përfshin krijimin e një kuadri ligjor që siguron barazinë gjinore dhe përfshirjen e të gjithë qytetarëve, pavarësisht nga gjinia, në procesin e themelimit dhe zhvillimit të SCE-ve.

OPSIONET E POLITIKAVE

Cilat janë opsionet kryesore të politikave? Duhet të bëni krahasimin e avantazheve/përfitimeve kryesore dhe të dizavantazheve/kostove të opsioneve të mundshme. (jo më shumë se 7 rreshta)

Tre opsione u vlerësuan: mosndërhyrja, hartimi i një ligji të ri që transpozoi në tërësi Rregulloren EC të SCE-ve, dhe qasja jo-rregullatore. Mosndërhyrja ka zero kosto por pengon integrimin dhe rritjen ekonomike. Hartimi i një ligji të ri siguron harmonizim me kosto të moderuara dhe përfitime të larta si tregje të reja dhe vende pune, ndërsa qasja jo-rregullatore ofron fleksibilitet por pasiguri ligjore, duke e bërë të papranueshme për objektivat e BE-së dhe konkurrencën.

ANALIZA E NDIKIMEVE

Cilat janë ndikimet e opsionit të preferuar? Kjo duhet të përshkruajë ndikimet në mënyrë sasiore (monetare) dhe cilësore (narrative) mbi buxhetin dhe grupet e tjera të prekura. (jo më shumë se 10 rreshta)

Opsioni i preferuar pritet të ketë ndikime pozitive në disa fusha. Opsioni i preferuar ka kosto direkte prej 450,000 EUR (200,000 EUR për bizneset për pajtueshmëri, 250,000 EUR për qeverinë për trajnime dhe sisteme digjitale), por gjeneron potencialisht 50,000,000 EUR të ardhura nga 100 SCE për një periudhë 5-10 vjeçare. Bizneset fitojnë qasje në tregjet e BE-së, punonjësit nga përfshirja demokratike, qeveria nga përparimi në integrim, dhe shoqëria civile nga shërbime më të mira. SME-të mund të përballen me sfida nga kapitali minimal por mund të përfitojnë nga bashkëpunimi ndërkufitar, duke rritur konkurrencën dhe zhvillimin.

ARSYETIMI I OPSIONIT TË PREFERUAR

Shpjegoni arsyet për zgjedhjen e opsionit të preferuar. Ju lutemi jepni nëse është e mundur koston dhe përfitimin me vlerë të përcaktuar monetare. (jo më shumë se 7 rreshta).

Opsioni i preferuar, hartimi i një ligji të ri që do të njohë mënyrën e organizimit të SCE-ve, u zgjodh për aftësinë për të transpozuar plotësisht Rregulloren, duke krijuar bazë ligjore për SCE-të me kosto të zbatimit prej 450,000 EUR dhe duke garantuar përputhshmëri me BE-në. Kjo qasje përdor kuadrin ekzistues për të rregulluar themelimin dhe qeverisjen, duke minimizuar kompleksitetin juridik dhe

duke mbështetur objektivat ligjorë të integritetit, krahasuar me mosndërhyrjen pa bazë ligjore dhe vetërregullimin me pasiguri. Sipas analizës, ky opsion është më i përshtatshëm për Shqipërinë dhe do të kontribuojë në zhvillimin e qëndrueshëm të ekonomisë.

Lidhur me ndikimin e ekonomik dhe financiar vlerësimi është kryer duke u bazuar kryesisht në kostot fillestare të nevojshme për ngritjen e kapaciteteve teknologjike, trajnimin e stafit dhe pajtimin e bizneseve me kërkesat e reja. Kostot, të cilat janë relativisht të vogla në krahasim me përfitimet, për tre vitet e para jepen në tabelën e mëposhtme:

Viti <u>1</u>	Viti <u>2</u>	Viti <u>3</u>
45	5	5

KONSULTIMI

Jepni një përmbledhje të çdo konsultimi të kryer (me kë dhe si jeni konsultuar? (jo më shumë se 5 rreshta)

Projektligji është publikuar në Regjistrin Elektronik për Njoftimet dhe Konsultimet Publike, në datën _____ me afat publikimi datën _____, me nr. shikimesh _____,

Sqarojmë se publikimi i projektligjit është bërë me titullin “ _____”, por bazuar në komentet e ardhura gjatë procesit të konsultimit me ministrinë e linjës, projektligji është ripunuar në terësi.

ZBATIMI DHE MONITORIMI

Si do të organizohen zbatimi dhe monitorimi?(jo më shumë se 5 rreshta)

Zbatimi dhe monitorimi do të mbështeten nga Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) dhe Ministria e Ekonomisë, Kulturës dhe Inovacionit (MEKI). MEKI dhe QKB do të koordinojnë zbatimin, duke drejtuar trajnimet dhe përditësimet digjitale me mbështetje të BE-së. Monitorimi do të bëhet me raporte tremujore nga QKB dhe INSTAT për SCE-të e regjistruara dhe ndikimin ekonomik, duke garantuar arritjen e objektivave deri në 2025-2026.

PJESA 2: BAZA KRYESORE E ANALIZËS DHE E PROVAVE

Historik

Jepni kontekstin e politikës.

Harmonizimi i legjislacionit shqiptar me *acquis-in* e Bashkimit Evropian në kuadër të Kapitullit 6 “Ligji i Shoqërive Tregtare” është një prioritet strategjik për integrimin e Shqipërisë në BE. Transpozimi i Rregullores së Këshillit (KE) Nr. 1435/2003 të datës 22 korrik 2003 për Statutin e një Shoqërie Kooperative Evropiane (SCE), për tu plotësuar në të ardhmen edhe me përafrimin me Direktivën e Këshillit 2003/72/EC që plotëson këtë statut në lidhje me përfshirjen e punonjësve, synon të zgjerojë kuadrin ligjor të shoqërive tregtare në Shqipëri për të përfshirë forma të reja juridike si SCE-ja. Kjo nismë është thelbësore për të përmirësuar transparencën, konkurrueshmërinë dhe bashkëpunimin ndërkufitar të bizneseve, duke u përputhur me standardet e BE-së për qeverisjen korporatave të këtyre shoqërive.

Në nivel evropian, Rregullorja SCE u zhvillua si pjesë e përpjekjeve të BE-së për të harmonizuar ligjin e shoqërive tregtare, duke u bazuar në konsultime të gjera dhe vlerësime ndikimi të kryera gjatë viteve 1990 dhe fillimit të viteve 2000. Këto analiza, të udhëhequra nga Komisioni Evropian, identifikuan nevojën për një instrument ligjor që lehtësonte funksionimin ndërkufitar të kooperativave, duke promovuar njëkohësisht

qeverisjen demokratike dhe përfshirjen e punonjësve. Rregullorja u miratua për të plotësuar kuadrin ekzistues të ligjit të shoqërive, siç përcaktohet edhe nga Rregullorja (KE) Nr. 2157/2001 për Shoqërinë Evropiane (SE), duke ofruar një alternativë për sipërmarrjet me fokus social dhe ekonomik. Sipas Raportit të Komisionit Evropian për 2003¹, procesi i vlerësimit të ndikimit theksoi përfitimet ekonomike (si rritja e investimeve dhe punësimit) dhe sociale (si përfshirja e komuniteteve) të SCE-ve, duke e bërë atë një model për shtetet anëtare dhe kandidatët.

Në kontekstin shqiptar, kuadri ligjor për shoqëritë tregtare mbështetet kryesisht në Ligjin Nr. 9901/2008 “Për Tregtarët dhe Shoqëritë Tregtare”, i cili rregullon shoqëritë me përgjegjësi të kufizuar dhe aksionare, por nuk parashikon një formë specifike për shoqëritë kooperative evropiane. Ligji Nr. 38/2012 “Për shoqëritë e bashkëpunimit bujqësor” përfaqëson një përpjekje për përafrim të pjesshëm me Rregulloren SCE, por, siç tregohet në Tabelën e Përputhshmërisë (TOC), ai është i kufizuar në fushëveprim dhe nuk përmbush kërkesat për SCE-në, si themelimi nga persona apo entitete nga dy ose më shumë shtete të EEA-së, bashkimet ndërkufitare apo shndërrimet. Sipas raportit të Komisionit Evropian për 2024, Shqipëria vlerësohet si “e përgatitur në mënyrë të moderuar” në fushën e ligjit të shoqërive tregtare, duke nxjerrë në pah nevojën për përafrim të mëtejshëm me *acquis-in*, përfshirë rregulla për operacione ndërkufitare dhe qeverisje korporative.

Të dhënat nga “Regjistrat e Biznesit 2023” të INSTAT tregojnë se nga 130,338 ndërmarrje aktive (përfshirë fermerët), shumica janë të orientuara drejt shërbimeve (86.2%), me një prani të dukshme të ndërmarrjeve të huaja dhe të përbashkëta (5.3%), kryesisht nga Italia, Kosova dhe Turqia. Megjithatë, mungesa e një kategorie të qartë për shoqëritë kooperative me natyrë ndërkufitare pasqyron një boshllëk në kuadrin ligjor, i cili pengon potencialin për bashkëpunim ekonomik dhe social. Transpozimi i Rregullores SCE do të plotësojë këtë boshllëk, duke forcuar kuadrin e shoqërive tregtare në Shqipëri dhe duke mbështetur integrimin në tregun e BE-së, në përputhje me prioritetet e Planit Kombëtar për Integrimin Evropian.

Problemi në shqyrtim

1. *Përshkruani natyrën e problemit.*
2. *Identifikoni shkaqet e problemit.*
3. *Përshkruani shtrirjen e problemit.*
4. *Identifikoni grupet e prekura nga ky problem - qeveria / biznesi / shoqëria civile / qytetarët.*
5. *Vlerësoni nëse problemi mund të trajtohet ose jo përmes një ndryshimi të politikave.*

1. Përshkruani natyrën e problemit

Harmonizimi i ligjit të shoqërive tregtare të Shqipërisë me *acquis-in* e BE-së nën Kapitullin 6 mbetet një sfidë kryesore për integrimin evropian, veçanërisht për sa i përket mungesës së një kuadri ligjor për Shoqërinë Kooperative Evropiane (SCE). Kuadri aktual ligjor, i bazuar në Ligjin Nr. 9901/2008 “Për Tregtarët dhe Shoqëritë Tregtare” dhe Ligjin Nr. 38/2012 “Për shoqëritë e bashkëpunimit bujqësor”, nuk ofron dispozita për themelimin, funksionimin ose operacionet ndërkufitare të SCE-ve, siç përcaktohen nga Rregullorja (KE) Nr. 1435/2003 dhe Direktiva 2003/72/EC. Kjo mungesë krijon pasiguri ligjore dhe kufizon mundësitë për sipërmarrjet kooperative me dimensione ndërkufitare, duke penguar zhvillimin ekonomik dhe konkurrencën në tregun e BE-së.

2. Identifikoni shkaqet e problemit

Shkaqet e këtij problemi janë të shumëfishta:

¹ “Komunikim nga Komisioni për Këshillin dhe Parlamentin Evropian – Promovimi i shoqërisë evropiane kooperative si një instrument për zhvillimin e shoqërive tregtare në nivel evropian”, dokumenti COM(2003) 18 final, i datës 23 janar 2003.

- Ligji Nr. 38/2012 është i kufizuar në kooperativat bujqësore dhe nuk përfshin dispozita për SCE-në, si themelimi ndërkufitar nga persona ose entitete nga dy ose më shumë shtete të EEA-së, bashkimet apo konvertimet. Ligji Nr. 9901/2008 fokusohet në shoqëri tregtare tradicionale dhe nuk adreson format kooperative evropiane.
- Institucionet si Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) dhe Ministria e Ekonomisë, Kulturës dhe Inovacionit (MEKI) nuk kanë infrastrukturën dhe ekspertizën për të mbështetur SCE-të, përfshirë regjistrimin dhe monitorimin e tyre.
- Sistemi aktual i regjistrimit të bizneseve, pavarësisht funksionimit elektronik, nuk është i ndërveprueshëm me Sistemin e ndërlidhjes të Regjistrave të Biznesit (BRIS) të BE-së, duke penguar operacionet ndërkufitare.
- Ka mungesë njohurish dhe interes nga bizneset dhe sipërmarrësit për potencialin e SCE-ve, për shkak të mungesës së promovimit dhe modeleve të suksesshme lokale.

3. Përshkruani shtrirjen e problemit

Shtrirja e problemit është e gjerë dhe prek integrimin ekonomik të Shqipërisë në BE. Sipas raportit të Komisionit Evropian 2024, Shqipëria konsiderohet “e përgatitur në mënyrë të moderuar” në ligjin e shoqërive tregtare, me boshllëqe të dukshme në operacionet ndërkufitare dhe qeverisjen korporative. Të dhënat e INSTAT (2023) tregojnë 130,338 ndërmarrje aktive, me 5.3% të huaja ose të përbashkëta, por asnjë SCE, duke reflektuar mungesën e një kuadri ligjor për këtë formë juridike. Kjo pengon potencialin për bashkëpunim ndërkombëtar dhe rritje ekonomike, veçanërisht në sektorë si bujqësia, shërbimet dhe industria, ku kooperativat mund të luajnë një rol kyç.

4. Identifikoni grupet e prekura nga ky problem

- Institucionet shtetërore (MEKI, QKB, INSTAT) përballen me presion për të harmonizuar legjislacionin dhe për të ndërtuar kapacitete për zbatim, por aktualisht janë të kufizuara nga mungesa e burimeve dhe infrastrukturës.
- Sipërmarrjet, veçanërisht ato me potencial ndërkufitar (p.sh., 6,938 ndërmarrje të huaja/të përbashkëta sipas INSTAT 2023), humbasin mundësi për zgjerim dhe bashkëpunim për shkak të mungesës së SCE-ve. Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (111,938 me 1-4 të punësuar) mund të përfitojnë nga format kooperative, por nuk kanë kuadrin mbështetës.
- Organizatat dhe komunitetet lokale, të cilat mund të përdorin SCE-të për projekte sociale dhe ekonomike, mbeten të pamundura për të shfrytëzuar këtë potencial.
- Punonjësit dhe konsumatorët humbasin përfitimet nga punësimi dhe shërbimet e qëndrueshme që SCE-të mund të ofrojnë, duke kufizuar zhvillimin social dhe ekonomik.

5. Vlerësoni nëse problemi mund të trajtohet ose jo përmes një ndryshimi të politikave

Problemi mund të trajtohet përmes ndryshimeve të politikave, konkretisht përmes transpozimit të Rregullores SCE në ligjin shqiptar. Një ndërhyrje rregullatore është e nevojshme për të krijuar bazën ligjore për SCE-të, duke plotësuar boshllëqet në Ligjin Nr. 9901/2008, ligjin për regjistrimin e biznesit dhe Nr. 38/2012. Kjo do të kërkojë jo thejsht dhe vetëm hartimin e një ligji të ri për SCE-të, por edhe forcimin e kapaciteteve institucionale dhe përmirësimin e infrastrukturës digjitale për të mundësuar zbatimin efektiv. Përvoja e BE-së gjatë miratimit të SCE-së tregon se ndryshimet e politikave, të mbështetura nga analiza e ndikimit dhe konsultimi me palët e interesit, mund të adresojnë me sukses sfida të ngjashme, duke sjellë përfitime ekonomike dhe sociale. Pa këtë ndërhyrje, status quo-ja do të vazhdojë të pengojë integrimin dhe zhvillimin ekonomik të Shqipërisë.

Arsyeja e ndërhyrjes

6. *Shpjegoni pse qeveria e sheh të nevojshme të ndërhyjë.*
7. *Shpjegoni se çfarë shpreson të trajtojë qeveria nëpërmjet kësaj ndërhyrjeje.*

8. *Shpjegoni se si i mbështet kjo ndërhyrje objektivat e nivelit të lartë të qeverisë.*
9. *Rendisni punën ekzistuese që është realizuar tashmë.*

6. Shpjegoni pse qeveria e sheh të nevojshme të ndërhyjë

Qeveria e Shqipërisë e sheh të nevojshme ndërhyrjen për shkak të mungesës së plotë të një kuadri ligjor për Shoqërinë Kooperative Evropiane (SCE), siç përcaktohet nga Rregullorja (KE) Nr. 1435/2003. Legjislacioni aktual, përfshirë Ligjin Nr. 9901/2008 dhe Nr. 38/2012, nuk përmban dispozita për themelimin e SCE-ve nga pesë ose më shumë persona apo entitete nga dy shtete të EEA-së, bashkimet ndërkufitare, apo rregullat për kapitalin minimal prej 30,000 EUR. Kjo mungesë krijon pasiguri ligjore, pengon integrimin ekonomik në tregun e BE-së dhe kufizon mundësitë për sipërmarrje kooperative që mund të nxisin zhvillimin ekonomik. Pa ndërhyrje, Shqipëria rrezikon të mbetet e papërgatitur për të përmbushur kërkesat e Kapitullit 6 dhe të humbasë mundësi konkurruese.

7. Shpjegoni se çfarë shpreson të trajtojë qeveria nëpërmjet kësaj ndërhyrjeje

Përmes kësaj ndërhyrjeje, qeveria synon të adresojë boshllëkun ligjor dhe pasiguritë ekonomike që rrjedhin nga mungesa e SCE-ve në kuadrin vendas. Rregullorja e BE-së sjell një formë juridike të re me personalitet ligjor, kapital të ndryshueshëm dhe mundësi për operacione ndërkufitare si transferimi i zyrës së regjistruar apo bashkimet, të cilat aktualisht nuk ekzistojnë.. Qeveria shpreson të krijojë një mjedis të favorshëm dhe të parashikueshëm për SCE-të, duke lehtësuar qasjen e tyre në tregun e brendshëm të BE-së dhe duke nxitur zhvillimin ekonomik e social përmes këtyre strukturave të reja.

8. Shpjegoni se si i mbështet kjo ndërhyrje objektivat e nivelit të lartë të qeverisë

Kjo ndërhyrje përputhet me objektivat strategjike të Qeverisë së Shqipërisë për integrimin në BE dhe zhvillimin ekonomik të qëndrueshëm. Duke hartuar këtë ligj të ri që transponon rregulloren për SCE-të, ndërhyrja forcon angazhimin për acquis-in e BE-së. Ajo gjithashtu mbështet rritjen ekonomike duke krijuar mundësi për kooperativa që gjenerojnë vende pune dhe diversifikojnë ekonominë, siç parashikohet nga Rregullorja për sa i takon objektivat social-ekonomike. Për më tepër, rregullat për qeverisjen dhe transparencën e SCE-ve rrisin standardet e qeverisjes korporative dhe tërheqin investime të huaja, duke plotësuar prioritetet për konkurrueshmëri dhe një mjedis biznesi transparent.

Rendisni punën ekzistuese që është realizuar tashmë

Deri më tani, qeveria ka ndërtuar disa themele për harmonizimin e ligjit të shoqërive tregtare. Ligji Nr. 38/2012 “Për shoqëritë e bashkëpunimit bujqësor” ka tentuar një përafrim të pjesshëm me Rregulloren SCE, por është i kufizuar në fushëveprim dhe nuk përfshin elementet ndërkufitare. Ligji Nr. 9901/2008 ka vendosur një bazë për shoqëritë tregtare, duke rregulluar regjistrimin dhe qeverisjen, megjithëse pa adresuar SCE-të. Qendra Kombëtare e Biznesit ka zhvilluar një sistem elektronik për regjistrimin e bizneseve, një hap drejt ndërveprueshmërisë me sistemet e BE-së, ndonëse ende jo i përshtatur për SCE-të. Për më tepër, Plani Kombëtar për Integrimin Evropian ka identifikuar nevojën për reforma në këtë fushë dhe ka nisur konsultime fillestare me palët e interesit.

Objektivi i politikës

1. *Vendosni objektiva që korrespondojnë me problemin dhe shkaqet e tij.*
2. *Sigurohuni që objektivat e vendosur të korrespondojnë me ato të dhëna në përmbledhjen ekzekutive, por më të detajuara.*
3. *Sigurohuni që objektivat janë specifike, të matshëm, të arritshëm, realë dhe në kohë.*

Vendosni objektiva që korrespondojnë me problemin dhe shkaqet e tij.

Transpozimi i Rregullores (KE) Nr. 1435/2003 në ligjin shqiptar synon të adresojë mungesën e një kuadri ligjor për Shoqërinë Kooperative Evropiane (SCE), duke hartuar një ligj të ri për këtë qëllim. Ky proces është përgjigje ndaj problemeve të identifikuara – mungesës së dispozitave për SCE-të, kapaciteteve të pamjaftueshme institucionale, infrastrukturës digjitale të pazhvilluar dhe ndërgjegjësimit të ulët – dhe shkaqeve të tyre, siç tregohet në Tabelën e Përputhshmërisë dhe raportet e INSTAT dhe KE. Objektivat e mëposhtëm janë formuluar për të sjellë elementet kryesore të Rregullores, si themelimi ndërkufitar (neni 2), kapitali minimal (neni 3), dhe qeverisja (neni 36-51), duke u ndërtuar mbi bazën ekzistuese dhe duke plotësuar boshllëqet aktuale.

Objektivat janë më të detajuar se ato në përmbledhjen ekzekutive, por ruhen në përputhje me synimet për një mjedis ligjor të qëndrueshëm, kapacitete të forcuara, dhe integrim ekonomik me BE-në. Ata janë specifikë, të matshëm, të arritshëm, realë dhe të lidhur me afate kohore (SMART), duke reflektuar nevojat e Shqipërisë dhe mbështetjen e mundshme nga BE-ja.

a. Krijimi i një kuadri ligjor për SCE-të

Për të adresuar mungesën e dispozitave ligjore, objektivi është të krijohet një bazë ligjore që mundëson themelimin dhe funksionimin e SCE-ve në përputhje me Rregulloren. Kjo përfshin hartimin e një ligji të ri që do të rregullojë mënyrën e organizimit dhe funksionimit të SE-ve, për të parashikuar SCE-të si parim si dhe detajimin e rregullave për formimin nga pesë ose më shumë persona/entitete nga dy shtete të zonës ekonomike evropiane (EEA-së), bashkimet dhe shndërrimet ndërkufitare, si dhe kërkesat për kapital dhe qeverisje korporative. Suksesi do të matet me miratimin e ligjit dhe aktit deri në fund të 2025-ës, një afat i arritshëm duke pasur parasysh procesin legjislativ dhe mbështetjen e BE-së, siç tregohet nga përvojat e shteteve anëtare gjatë harmonizimit në 2003-2006.

b. Forcimi i kapaciteteve institucionale për zbatim

Për të kapërcyer mungesën e kapaciteteve institucionale, objektivi është të sigurohet që institucionet si Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) dhe Ministria e Ekonomisë, Kulturës dhe Inovacionit (MEKI) të jenë të aftë të zbatojnë dhe monitorojnë rregullat e SCE-ve. Kjo do të arrihet duke trajnuar të paktën 50 punonjës të stafit në lidhje me procedurat e regjistrimit, qeverisjen dhe përfshirjen e punonjësve brenda 6 muajve nga miratimi i ligjit. Trajnimi është i matshëm përmes numrit të pjesëmarrësve dhe i real duke u mbështetur në asistencën teknike të BE-së, siç ka ndodhur me programe të ngjashme IPA, duke e bërë të mundur përshtatjen graduale të institucioneve.

c. Përmirësimi i infrastrukturës digjitale për ndërveprim me BE-në

Për të zgjidhur problemin e infrastrukturës digjitale të pazhvilluar, objektivi është të përditësohet sistemi i regjistrimit të QKB-së për të qenë i ndërveprueshëm me Sistemin e ndërlidhjes së Regjistrave të Biznesit (BRIS) të BE-së, duke mundësuar operacione ndërkufitare si transferimi i zyrës së regjistruar (neni 7 i Rregullores). Kjo do të matet me funksionalitetin e sistemit brenda 1 viti nga miratimi i ligjit, një synim specifik dhe real duke pasur parasysh digjitalizimin ekzistues të QKB-së dhe fondet e mundshme nga BE-ja. Ky hap është i arritshëm dhe i rëndësishëm për integrimin ekonomik të ndërmarrjeve shqiptare në tregun e BE-së.

d. Nxitja e ndërgjegjësimit dhe adoptimit të SCE-ve

Për të trajtuar ndërgjegjësimin e ulët të bizneseve dhe qytetarëve, objektivi është të promovohet kuptimi dhe adoptimi i SCE-ve përmes fushatave informuese. Kjo do të zbatohet duke organizuar të paktën 10 sesione informimi me sipërmarrës dhe komunitete brenda vitit të parë pas miratimit të ligjit, duke filluar

brenda 3 muajve nga hyrja në fuqi. Suksesi do të matet me numrin e sesioneve dhe pjesëmarrësve, një synim specifik dhe i arritshëm duke u bazuar në bashkëpunimin me shoqatat e biznesit dhe përvojën e shteteve të BE-së gjatë fushatave të viteve 2000 për SCE-të.

Sigurohuni që objektivat e vendosur të korrespondojnë me ato të dhëna në përmbledhjen ekzekutive, por më të detajuara.

Këto objektiva janë në vijë me përmbledhjen ekzekutive, ku u përmend krijimi i një mjedisi ligjor të qëndrueshëm, forcimi i kapaciteteve institucionale dhe integrimi në tregun e BE-së. Këtu, ato janë zgjeruar me detaje specifike: afatet kohore (2025 për ligjin, 6 muaj për trajnime), masat e matshme (50 punonjës të trajnuar, 10 sesione), dhe lidhjet me dispozitat e Rregullores (themelimi, qeverisja)..

Sigurohuni që objektivat janë specifike, të matshëm, të arritshëm, realë dhe në kohë.

Objektivat janë specifike duke përcaktuar veprime të qarta (përgatitje e ligjit të ri, trajnime, përditësim sistemi); të matshëm me tregues si numri i punonjësve të trajnuar dhe sesioneve; të arritshëm duke u mbështetur në kapacitetet ekzistuese dhe asistencën e BE-së; realë duke pasur parasysh përvojat e ngjashme të harmonizimit në rajon; dhe të strukturuar me afate që përputhen me axhendën e integritetit të Shqipërisë (2025-2026). Për shembull, trajnimi i 50 punonjësve brenda 6 muajve pas ligjit është realist duke pasur parasysh madhësinë e stafit të QKB-së dhe përvojën e programeve të kaluara të BE-së, ndërsa përditësimi digjital brenda një viti përfiton nga baza ekzistuese elektronike e QKB-së.

Përshkrimi i opsioneve të shqyrtuara

4. *Përshkruani opsionin e status quo-së.*
5. *Identifikoni dhe përshkruani të gjitha opsionet e politikave që keni marrë parasysh.*
6. *Shpjegoni se si janë identifikuar opsionet e politikës.*

Përshkrimi dhe Vlerësimi i Opsioneve

Për të adresuar mungesën e kuadrit ligjor për Shoqërinë Kooperative Evropiane (SCE) dhe për të harmonizuar ligjin e shoqërive tregtare me *acquis-in* e BE-së nën Kapitullin 6, qeveria ka vlerësuar disa opsione politike. Këto opsione janë ndërtuar duke pasur parasysh nevojën për të përfshirë dispozitat e Rregullores (KE) Nr. 1435/2003 dhe Direktivës 2003/72/EC, si themelimi ndërkufitar (neni 2), kapitali minimal prej 30,000 EUR (neni 3), operacionet ndërkufitare (neni 7), dhe qeverisja (neni 36-51), të cilat aktualisht mungojnë në legjislacionin shqiptar. Çdo opsion është analizuar për avantazhet dhe disavantazhet e tij, duke u lidhur me objektivat për një bazë ligjore, kapacitete institucionale, infrastrukturë digjitale dhe ndërgjegjësim.

Opsioni 0: Status Quo (Mosndërhyrje)

Ky opsion nënkupton ruajtjen e kuadrit aktual ligjor pa ndryshime. Ligji Nr. 9901/2008 “Për Tregtarët dhe Shoqëritë Tregtare” dhe Ligji Nr. 38/2012 “Për shoqëritë e bashkëpunimit bujqësor” do të vijojnë të rregullojnë shoqëritë tregtare dhe kooperativat bujqësorë, por pa përfshirë SCE-të. Avantazhi i vetëm është shmangia e kostove të menjëhershme administrative dhe investimeve në infrastrukturë. Por kjo qasje ka mangësi të mëdha: mungesa e rregullave për SCE-të, si themelimi nga persona ose entitete nga dy shtete të EEA-së apo bashkimet ndërkufitare, do të mbajë Shqipërinë larg standardeve të BE-së, duke penguar integrimin ekonomik dhe konkurrencën. Sipas INSTAT (2023), 5.3% e ndërmarrjeve janë të huaja ose të përbashkëta, por potenciali i tyre për bashkëpunim ndërkufitar mbetet i pashfrytëzuar. Ky opsion bie ndesh me Planin Kombëtar për Integrimin Evropian dhe Raportin e KE 2024, duke e bërë të papranueshme.

Opsioni 1: Hartimi i një ligji të ri për SCE-të (Opsioni i preferuar)

Legjislacioni shqiptar nuk parashikon formën juridike të SCE-ve çka aktualisht e bën të pamundur krijimin apo regjistrimin e një entiteti të tillë në Shqipëri. Ky boshllëk tregon një mospërputhje me *acquis* të BE-së në fushën e së drejtës së shoqërive (Kapitulli 6) dhe pengon shoqëritë shqiptare të shfrytëzojnë mundësitë që ofron forma SCE për operacione dhe zgjerim ndërkufitar në tregun evropian. Ky opsion propozon hartimin e një ligji për SCE-të që do të transpozojë plotësisht Rregulloren (KE) Nr. 1435/2003. Ligji i ri do të parashikojë strukturën për themelimin, organizimin dhe funksionimin e SCE-ve, duke përfshirë kapitalin dhe qeverisjen. Gjithashtu ligji do të detajojë rregullat specifike, si procedurat për bashkime ndërkufitare dhe përfshirjen e punonjësve. QKB dhe institucionet e tjera mund të përshtaten gradualisht, duke shfrytëzuar përvojën me shoqëritë e bashkëpunimit bujqësor për të zbatuar rregullat e reja. Një disavantazh mund të jetë koha e nevojshme për hartimin dhe koordinimin e përshtatjes së procedurave të regjistrimit, që është kosto në fakt në çdo variant, por kjo mund të menaxhohet me mbështetje teknike nga BE-ja. Ky opsion përputhet me objektivat për një ligj të zbatueshëm deri në fund të 2025-ës dhe është real për kapacitetet aktuale të Shqipërisë.

Opsioni 2: Qasje jo-rregullatore (Vetërregullim)

Ky opsion sugjeron që bizneset të vetërregullohen për SCE-të pa ndërhyrje të detajuara ligjore, duke u mbështetur në iniciativa vullnetare për të adoptuar standardet e BE-së. Avantazhi është se ofron fleksibilitet dhe kërkon kosto minimale për qeverinë, duke lejuar sipërmarrësit të krijojnë kooperativa sipas nevojave të tyre. Megjithatë, mungesa e një kuadri të detyrueshëm për themelimin, kapitalin dhe qeverisjen, siç kërkohej nga Rregullorja, do të sjellë pasiguri ligjore dhe do të pengojë përputhshmërinë me BE-në. Kjo qasje nuk siguron ndëreveprueshmërinë me tregun e BE-së dhe nuk plotëson objektivat e integritetit dhe konkurrencës, duke e bërë të papërshtatshme për nevojat e harmonizimit të Kapitullit 6.

Krahasimi dhe zgjedhja e opsionit

Opsioni 1 – një ligj i ri për shoqëritë e bashkëpunimit evropian është zgjedhja më e përshtatshme për disa arsye. Ai balancon nevojën për harmonizim me burimet dhe kapacitetet ekzistuese të Shqipërisë, duke shmangur pasiguritë e vetërregullimit (Opsioni 2). Ligji i ri do të vendosë themelet ligjore për SCE-të, dhe do të sigurojë zbatimin e plotë të Rregullores, duke mbuluar elementet të tillë si themelimi ndërkufitar dhe qeverisja, të cilat janë thelbësore për integritetin ekonomik. Ky opsion përputhet me objektivat SMART të përcaktuara më herët, duke ofruar një rrugë të qartë dhe të arritshme për harmonizim deri në 2025-en, me hapësirë për zhvillim gradual të kapaciteteve dhe infrastrukturës digjitale. Status quo-ja (Opsioni 0) nuk është zgjidhje, pasi pengon përparimin drejt BE-së dhe zhvillimin ekonomik të vendit.

Vlerësimi i opsioneve/analizimi i ndikimeve

- a) *Identifikoni grupet e prekura.*
- b) *Identifikoni llojet e ndikimeve për secilin grup të prekur, bëni dallimin midis ndikimeve të drejtpërdrejta dhe jo të drejtpërdrejta.*
- c) *Për ndikimet e drejtpërdrejta:*
 - a. *Përshkruani nga ana cilësore ndikimet e drejtpërdrejta mbi grupet e prekura.*
 - b. *Analizoni nga ana sasiore ndikimet më të rëndësishme të drejtpërdrejta.*
 - c. *Përcaktoni vlerën monetare të ndikimeve më të rëndësishme të drejtpërdrejta aty ku është e mundur (përdor tabelën në Aneksin 2/a të këtij dokumenti).*
 - d. *Analizoni ndikimin mbi ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (nëse ka).*

d) *Për ndikimet jo të drejtpërdrejta:*

- a. *Përshkruani nga ana cilësore ndikimet jo të drejtpërdrejta mbi grupet e prekura.*
- b. *Analizoni ndikimin mbi konkurrencën.*

e) *Diskutoni kufizimin e analizës:*

- a. *Jepni supozimet në të cilat janë bazuar parashikimet dhe risqet, të cilave ato u nënshtrohen.*
- b. *Tregoni se çfarë mund të pengojë realizimin e përfitimeve, të rrisë kostot ose të sjellë pasoja të papritura.*

f) *Përmbledhni vlerësimin e opsioneve:*

- a. *Paraqisni një pasqyrë përmbledhëse të të gjitha ndikimeve të opsioneve të analizuara.*
- b. *Shpjegoni se si ndikimet e të gjitha opsioneve të analizuara krahasohen me njëra-tjetrën.*

Paraqisni përlogaritjet më të mira të përgjithshme neto të ndikimit me vlerë monetare të përcaktuar për çdo opSION (përdor tabelën në Aneksin 2/b të këtij dokumenti).

Hyrje dhe kontekst

Transpozimi i Rregullores (KE) Nr. 1435/2003 të Këshillit mbi Statutin e Shoqërisë Kooperative Evropiane (SCE) përmes miratimit të një ligji të ri në Shqipëri përfaqëson një hap të qenësishëm drejt harmonizimit të legjisllacionit tregtar shqiptar me *acquis-in* e BE-së, në kuadër të Kapitullit 6 të negociatave për anëtarësim. Ky ligj i ri synon jo vetëm të transpozojë dispozitat e Rregullores, por edhe të krijojë një kuadër të përputhshëm ligjor për operimin e shoqërive kooperative me dimension të qartë ndërkufitar, duke reflektuar objektivat ekonomike dhe sociale që janë themelore në rregullimin komunitar.

Zgjedhja për të miratuar një ligj të ri, dhe jo të ndryshohen dispozita ekzistuese si Ligji Nr. 9901/2008 "Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare" apo Ligji Nr. 38/2012 "Për shoqëritë e bashkëpunimit bujqësor", mbështetet në praktikat më të mira evropiane, ku disa shtete anëtare si Irlanda, Lituania apo Portugalia, në vend që të integrojnë normat e SCE-ve në kuadrin e përgjithshëm të shoqërive tregtare, kanë zgjedhur qasje autonome ligjore për shkak të kompleksitetit dhe natyrës specifike të SCE-ve. Kjo rrugë siguron një qartësi ligjore më të madhe, lehtëson transpozimin teknik dhe ul kostot administrative afatgjata të harmonizimit.

Identifikimi i grupeve të prekura

Grupet e prekura përfshijnë në radhë të parë bizneset potencialisht të interesuara në formimin e SCE-ve, ku në fokus janë në veçanti ato që kanë bashkëpunim në tregje të BE-së ose janë pjesë e grupeve ndërkombëtare. Sipas INSTAT, në vitin 2023 kishte 6,927 subjekte të huaja ose të përbashta të regjistruara në Shqipëri, të cilat përfaqësojnë bazën kryesore për implementimin e formatit SCE. Grup i dytë janë punonjësit e SCE-ve, të cilët sipas rregullores komunitare marrin rol aktiv në vendimmarrje, veçanërisht në sistemet duale apo moniste të qeverisjes. Institucionet shtetërore, si Ministria e Ekonomisë dhe QKB, përfaqësojnë grupin e tretë të prekur, në aspektin e zbatimit praktik, mbikëqyrjes dhe përpunimit digjital të regjistrimeve. Grup i katër janë organizatat e shoqërisë civile dhe konsumatorët, në veçanti në sektorë si bujqësia, artizanati dhe shërimet sociale, ku shoqëritë kooperative mund të kontribuojnë në zhvillim lokal të qëndrueshëm.

Ndikimet ndaj këtyre grupeve ndahen në të drejtpërdrejta dhe jo të drejtpërdrejta. Të paratë lidhen me shpenzimet për pajtueshmëri ligjore, procesin e formimit dhe kostot e regjistrimit. Të dytat lidhen me efekte sistemike në treg si rritja e konkurrencës, zhvillimi rajonal, dhe avancimi i kulturës së përfaqësimit dhe transparencës organizative.

Llojet e ndikimeve dhe dallimi midis tyre

Në planin cilësor, ndikimet për bizneset do të jenë pozitive në terma të krijimit të strukturave fleksibël ndërkufitare, qasje më të drejtpërdrejtë në burime financimi evropiane dhe mënyra alternative të qeverisjes ekonomike. Kostoja fillestare lidhet kryesisht me mbledhjen e kapitalit fillestar minimal prej 30,000 EUR dhe shpenzimet ligjore dhe administrative që shoqërojnë themelimin. Në linjë me analizat e kryera nga Irlanda dhe Finlanda gjatë proceseve të tyre të RIA-s, përfitimet ekonomike të lidhura me krijimin e SCE-ve i tejkalojnë ndjeshëm kostot fillestare, sidomos nëse ekzistojnë instrumente të asistencës teknike dhe financiare nga IPA ose programe të tjera të para-anëtarësimit.

Ndikimet e drejtpërdrejta

Përshkrimi cilësor

Bizneset do të përballen me kosto për të përmbushur kërkesat e ligjit, si kapitali minimal prej 30,000 EUR dhe tarifat ligjore për regjistrim, por do të fitojnë mundësi për bashkëpunim ndërkufitar dhe qasje në tregje të reja të BE-së. Punonjësit do të përfitojnë nga përfshirja më e madhe në vendimmarrje, siç parashikohet nga Direktiva, çka mund të përmirësojë kushtet e punës dhe ndjenjën e pronësisë. Institucionet qeveritare, si QKB dhe MEKI, do të kenë ngarkesë administrative për trajnimin e stafit dhe përditësimin e sistemeve digjitale për ndërveprim me BRIS, por do të avancojnë drejt objektivave të integritit në BE. Shoqëria civile mund të shohë përfitime si shërbime më të mira nga SCE-të, veçanërisht nëse ato fokusohen në nevoja lokale.

Analiza sasiore

Supozohet se brenda 10 viteve mund të formohen 100 SCE, bazuar në interesin e mundshëm nga ndërmarrjet e huaja dhe të përbashkëta (5.3% sipas INSTAT). Kostot e pajtueshmërisë për çdo SCE vlerësohen në 2,000 EUR, duke përfshirë tarifat ligjore dhe administrative, çka çon në një total prej 200,000 EUR për bizneset. Për qeverinë, trajnimi i 50 punonjësve kushton rreth 1,000 EUR për person, pra 50,000 EUR, ndërsa përditësimi i sistemeve digjitale për BRIS vlerësohet në 200,000 EUR, duke arritur një total prej 250,000 EUR. Kështu, kostoja e drejtpërdrejtë totale është 450,000 EUR. Përfitimet direkte për bizneset mund të llogariten duke supozuar se çdo SCE gjeneron 100,000 EUR në të ardhura shtesë vjetore për 5 vite, pra $100 \times 100,000 \times 5 = 50,000,000$ EUR.

Duhet theksuar se ky arsyetim është thjesht ilustrues dhe nuk bazohet në një analizë të detajuar të tregut. Krijimi i SCE-ve përfshin më shumë se një shtet anëtar, gjë që e bën të vështirë vlerësimin e përfitimeve të drejtpërdrejta për secilin shtet në veçanti. Gjithashtu, nuk është realiste të pritet një rritje kaq e lartë e numrit të SCE-ve në një periudhë 10-vjeçare pa ndërhyrje të fuqishme institucionale dhe mbështetje të vazhdueshme politike dhe administrative.

Megjithatë, analiza e mësipërme mjafton për të ilustruar potencialin ekonomik dhe institucional që mund të shoqërojë krijimin e një kuadri ligjor për Shoqëritë Kooperative Evropiane në Shqipëri. Ajo shërben si bazë orientuese për vendimmarrësit politikë dhe palët e interesuara për të kuptuar rendësinë e këtij instrumenti në kontekstin e integritit evropian dhe zhvillimit të bashkëpunimit ndërkufitar midis ndërmarrjeve.

Vlera monetare

Kostot e drejtpërdrejta për bizneset dhe qeverinë arrijnë në 450,000 EUR, siç tregohet në tabelën e mëposhtme në Aneksin 2/a. Përfitimet monetare janë më të vështira për t'u përcaktuar me saktësi, por mund të lidhen me rritjen ekonomike dhe krijimin e vendeve të punës. Për shembull, nëse çdo SCE krijon 10 vende pune me një pagë mesatare vjetore prej 5,000 EUR, kjo mund të gjenerojë $100 \times 10 \times 5,000 = 5,000,000$ EUR në vit për ekonominë, një vlerë konservative bazuar në praktikatat e BE-së.

Ndikimi mbi Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme (SME)

Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, me 111,938 ndërmarrje me 1-4 punonjës sipas INSTAT 2023, mund të përballen me sfida nga kërkesa për kapital minimal prej 30,000 EUR, duke e bërë të vështirë formimin e SCE-ve për disa prej tyre. Megjithatë, SME-të në bujqësi ose shërbime mund të përfitojnë nga bashkëpunimi ndërkufitar, duke rritur qasjen në tregje dhe konkurrencën, sidomos nëse mbështeten nga programe të BE-së për uljen e kostove fillestare.

Ndikimet jo të drejtpërdrejta

Përshkrimi cilësor

Prania e SCE-ve mund të rrisë konkurrencën në treg, veçanërisht në sektorë si bujqësia, duke ofruar produkte dhe shërbime më të mira për konsumatorët, një efekt i ngjashëm me atë të vërejtur në shtetet e BE-së pas miratimit të Rregullores në 2003. Rritja ekonomike mund të vijë nga krijimi i vendeve të punës dhe tërheqja e investimeve të huaja, duke kontribuar në diversifikimin ekonomik të Shqipërisë. Për më tepër, SCE-të promovojnë përfshirjen sociale duke angazhuar komunitetet lokale dhe duke forcuar barazinë, siç nxjerr në pah objektivi social-ekonomik i Rregullores (neni 1.3).

Ndikimi mbi konkurrencën

SCE-të, me fokusin te përfitimet për anëtarët dhe jo maksimizimi i fitimit, mund të stabilizojnë çmimet ose të përmirësojnë cilësinë e ofertës në treg, duke ndikuar pozitivisht konkurrencën. Megjithatë, shkalla e këtij ndikimi varet nga numri i SCE-ve të formuara, i cili fillimisht mund të jetë i ulët për shkak të barrierave të adoptimit dhe ndërgjegjësimit të kufizuar.

Diskutimi i kufizimeve të analizës

Supozimet dhe rreziqet

Analiza bazohet në supozime si formimi i 100 SCE-ve brenda 5 - 10 viteve, kostoja e pajtueshmërisë prej 2,000 EUR për SCE, dhe shpenzimet qeveritare për trajnime (50,000 EUR) dhe sisteme digjitale (200,000 EUR). Këto janë të bazuara në të dhënat e INSTAT dhe përvojën e BE-së, por mund të jenë subjekt i rreziqeve si adoptim më i ulët nga sa pritet, kosto më të larta për shkak të inflacionit ose ndërlikimeve teknike, dhe vonesa në zbatim për shkak të mungesës së kapaciteteve institucionale. Analiza aktuale bazohet në supozime të konservuara për sa i përket numrit të subjekteve potenciale, strukturës së kostove dhe kapaciteteve institucionale ekzistuese. Për shkak të mungesës së statistikave të hollësishme mbi potencialin real të bashkëpunimit ndërkufitar, vlerësimi ekonomik është indikativ. Rreziqet lidhen me mungesën e nxitjes ligjore apo fiskale, nivelin e ulët të informimit, si dhe me kapacitetin e sektorit publik për të përballuar integrimin teknologjik të regjistrimit dhe kontrollit të SCE-ve.

Pengesat për realizimin e përfitimeve

Realizimi i përfitimeve mund të pengohet nga adoptimi i ngadalshëm i SCE-ve për shkak të ndërgjegjësimit të ulët dhe kostove fillestare për SME-të. Kostot mund të rriten nëse infrastruktura digjitale kërkon investime shtesë përtej 200,000 EUR, ose nëse zbatimi has në probleme ligjore të papritura. Pasoja të tjera mund të përfshijnë rezistencën nga bizneset ekzistuese që nuk shohin vlerën e SCE-ve, duke kufizuar ndikimin ekonomik.

Përmbledhja e vlerësimit të Opsioneve

Pasqyra përmbledhëse e ndikimeve

Opsioni i mosndërhyrjes (Status Quo) nuk ka kosto direkte, por as përfitime, duke lënë Shqipërinë pa harmonizim me BE-në dhe pa mundësi ekonomike nga SCE-të. Opsioni i preferuar ka kosto direkte prej 450,000 EUR për bizneset dhe qeverinë, por ofron përfitime si rritje ekonomike, integrim në BE, dhe krijim vendesh pune, me një ndikim neto pozitiv. Qasja jo-rregullatore ka kosto zero, por përfitime të kufizuara dhe rreziqe të larta për shkak të pasigurisë ligjore, duke rezultuar në ndikim neto negativ.

Krahasimi i ndikimeve

Opsioni i preferuar dallon për balancën mes kostove dhe përfitimeve. Ndryshe nga status quo-ja, e cila pengon përparimin dhe konkurrencën, dhe qasja jo-rregullatore, e cila ofron pak vlerë për integrimin, ligji i ri siguron harmonizim të plotë me BE-në dhe mundësi ekonomike me kosto të menaxhueshme. Përfitimet potenciale, si 50,000,000 EUR në të ardhura shtesë nga 100 SCE për 5 deri në 10 vite dhe 500,000 EUR në paga vjetore, tejkalojnë kostot fillestare, duke e bërë këtë opsion më të favorshëm.

Përlllogaritjet neto të ndikimit

Përlllogaritjet neto janë paraqitur në Aneksin 2/b, duke treguar një ndikim pozitiv për opsionin e preferuar krahasuar me zero për status quo-në dhe negativ për qasjen jo-rregullatore, bazuar në balancën mes kostove dhe përfitimeve të supozuara.

Arsyetimi i opsionit të preferuar

e. Zgjidhni opsionin e preferuar, bazuar në analizë.

f. Shpjegoni arsyetimin tuaj.

Zgjedhja e opsionit të preferuar bazuar në analizë

Pas analizës së thelluar të ndikimeve ekonomike, sociale dhe institucionale të opsioneve të mundshme për transpozimin e Rregullores (KE) Nr. 1435/2003 dhe Direktivës shoqëruese 2003/72/EC, opsioni më i përshtatshëm dhe i preferuar është ai i miratimit të një ligji të ri të posaçëm për Shoqëritë Kooperative Evropiane (SCE), i cili do të shërbejë si instrument i vetëm dhe i plotë për harmonizimin me acquis-in komunitar. Kjo qasje përfaqëson një zgjidhje më të konsoliduar, të qëndrueshme dhe juridikisht të pastër krahasuar me variantet e amendimit të ligjeve ekzistuese ose të ndërhyrjeve dytësore me akte nënligjore.

Shpjegimi i arsyetimit

Në mbështetje të kësaj zgjedhjeje është përvoja pozitive e disa shteteve anëtare të BE-së të cilat kanë zbatuar të njëjtën qasje, përfshirë Irlandën, Portugalinë, Lituaninë dhe Estoninë. Në rastin irlandez, për shembull, miratimi i një akti të ri ligjor për SCE-të i ka mundësuar autoriteteve kombëtare të përcaktojnë qartë normat e aplikueshme, procedurat e regjistrimit dhe regjimin e raportimit, duke evituar përzierjen me kuadrin e përgjithshëm për shoqëritë tregtare. Kjo ka rezultuar në një kuptueshmëri më të mirë të ligjit nga operatorët ekonomikë dhe në shmangien e përplasjeve të brendshme midis ligjeve sektoriale.

Kjo qasje është veçanërisht e përshtatshme për Shqipërinë, për shkak të mungesës së një strukture ekzistuese që adreson dimensionin ndërkufitar të shoqërive kooperative. Ligji Nr. 9901/2008 “Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare” dhe Ligji Nr. 38/2012 “Për shoqëritë e bashkëpunimit bujqësor” nuk përmbajnë elementë që korrespondojnë me institutin e SCE-ve siç është i konceptuar në të drejtën evropiane, përfshirë: mekanizmat e themelimit nga anëtarë nga më shumë se një shtet i EEA-së (neni 2 i Rregullores), kërkesat për kapital minimal (neni 3), strukturat alternative të qeverisjes (nenet 36–51), apo transferimin e selisë së regjistruar (neni 8). Rrjedhimisht, çdo përpjekje për të përthithur dispozitat e Rregullores brenda strukturës

ekzistuese do të rezultonte në një produkt të fragmentuar, të paqëndrueshëm dhe potencialisht të pasigurt ligjërisht.

Një ligj i ri lejon hartimin e një akti koherent, me dispozita të plota dhe të sistemuara, duke ndjekur të njëjtën metodologji të transpozimit që u aplikua nga Kroacia dhe Sllovenia për rastin e Shoqërisë Evropiane (SE) dhe SCE. Gjithashtu, kjo qasje është më e favorshme për përfshirjen e një kapitulli të posaçëm për përfaqësimin e punonjësve në përputhje me Direktivën 2003/72/EC, duke reflektuar përvojën e vendeve që kanë përfshirë mekanizma të baraspeshuar për përfaqësimin e palëve të interesuara në nivel drejtues dhe mbikëqyrës të SCE-ve.

Në aspektin e zbatimit praktik, kjo qasje nuk paraqet barrë të tepruar për institucionet shqiptare. Përkundrazi, duke vepruar në një sistem të centralizuar si QKB dhe duke shfrytëzuar infrastrukturën digjitale ekzistuese (portali e-Albania, BRIS, sistemi elektronik i regjistrimit), aplikimi teknik i këtij ligji të ri është realist dhe përputhet me përvojat e vendeve të tjera që kanë harmonizuar regjistrin kombëtar me rrjetin evropian të regjistrave. Mbi këtë bazë, objektivi për trajnimin e 50 zyrtarëve dhe modernizimin e moduleve të regjistrimit brenda 12 muajve nga hyrja në fuqi e ligjit është i zbatueshëm, veçanërisht me mbështetje, si për shembull, fondet IPA III.

Nga pikëpamja e ndikimit, ky opsion ka avantazhe të dukshme. Sipas përlllogaritjeve të detajuara në seksionin për analizën e ndikimeve, investimi fillestar prej rreth 450,000 EUR (200,000 EUR për bizneset dhe 250,000 EUR për qeverinë) mund të justifikohet lehtësisht përballë përfitimeve të mundshme. Nëse vlerësohet se çdo SCE mund të gjenerojë një mesatare prej 100,000 EUR të ardhura shtesë vjetore dhe të krijojë 10 vende të reja pune, atëherë përfitimi ekonomik i kombinuar i 100 SCE-ve mund të kalojë 50 milionë EUR në një periudhë pesëvjeçare, duke përfshirë edhe efekte të shumëfishta në sektorët ndihmës.

Për më tepër, ndikimi social i këtij ligji të ri është shumë i theksuar. Në përputhje me objektivat e Rregullores, SCE-të janë të destinuara të funksionojnë jo vetëm për përfitim ekonomik, por edhe për qëllime sociale dhe komunitare, duke promovuar përfshirjen gjinore, zhvillimin rural, punësimin në sektorë me akses të kufizuar dhe ndërtimin e besimit midis aktorëve lokalë dhe ndërkombëtarë. Duke institucionalizuar pjesëmarrjen e punonjësve në qeverisje, ligji krijon gjithashtu një precedent për demokratizimin e marrëdhënieve ekonomike.

Në përfundim, opsioni i miratimit të një ligji të ri për SCE-të është jo vetëm më i përshtatshmi për përmbushjen e detyrimeve të Shqipërisë në kuadër të Kapitullit 6 të *acquis*, por edhe më koherenti me kontekstin aktual institucional, ekonomik dhe shoqëror. Ai përfaqëson një investim strategjik në modernizimin e kuadrit ligjor tregtar të vendit dhe përputhet me objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm, integritit evropian dhe përforcimit të shtetit të së drejtës. Përballë alternativave të tilla si mosndërhyrja ose amendimi i ligjeve ekzistuese me instrumente të pjesshëm, ky opsion përbën zgjidhjen më të qëndrueshme, më të drejtë dhe më të aplikueshme në praktikë për realitetin shqiptar.

Çështje të zbatimit

7. *Shpjegoni se cila strukturë do të jetë përgjegjëse për zbatimin e opsionit të zgjedhur.*

8. *Shpjegoni pengesat e mundshme për zbatimin e opsionit të zgjedhur.*

Përshkruani masat që do të ndërmerren gjatë zbatimit për të arritur qëllimet e politikës.

Struktura përgjegjëse për zbatimin e opsionit të zgjedhur

Për të siguruar një zbatim të suksesshëm të ligjit të ri për transpozimin e Rregullores (KE) Nr. 1435/2003 dhe Direktivës 2003/72/EC në Shqipëri, është thelbësore të përcaktohen qartë strukturat përgjegjëse, të identifikohen pengesat e mundshme dhe të hartohen masa të përshtatshme për të arritur qëllimet e politikës.

Ministria e Ekonomisë, Kulturës dhe Inovacionit (MEKI) do të jetë institucioni kryesor përgjegjës për hartimin dhe zbatimin e ligjit të ri. MEKI do të bashkëpunojë ngushtë me Qendrën Kombëtare të Biznesit (QKB) për të krijuar dhe menaxhuar regjistrin e ri të Shoqërive Kooperative Evropiane (SCE), duke përfshirë përditësimin e sistemeve digjitale për të mundësuar regjistrimin dhe monitorimin efektiv të SCE-ve. Për më tepër, Instituti i Statistikave (INSTAT) do të luajë një rol kyç në mbledhjen dhe analizimin e të dhënave lidhur me ndikimin e SCE-ve në ekonominë shqiptare. Noterët dhe Autoriteti i Konkurrencës do të jenë të përfshirë në verifikimin e procedurave ligjore dhe mbikëqyrjen e përputhshmërisë me rregullat e konkurrencës, përkatësisht.

Pengesat e mundshme për zbatimin e opsionit të zgjedhur

Zbatimi i ligjit të ri mund të përballë me disa sfida. Së pari, kapacitetet institucionale aktuale të MEKI-së dhe QKB-së mund të jenë të pamjaftueshme për të përballuar ngarkesën shtesë që vjen me krijimin dhe menaxhimin e një regjistri të ri për SCE-të. Së dyti, përditësimi i infrastrukturës digjitale për të ndërvepruar me Sistemin e Ndërlidhjes së Regjistrave të Biznesit (BRIS) të BE-së mund të kërkojë investime të konsiderueshme dhe ekspertizë teknike, duke rritur kostot përtej vlerësimeve fillestare. Së treti, ndërgjegjësimi i ulët i bizneseve, veçanërisht i ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (SME), për përfitimet e SCE-ve mund të pengojë adoptimin e kësaj forme të re ligjore. Së fundi, mungesa e ekspertizës në hartimin e legjislacionit të ri mund të çojë në vonesa në procesin legjislativ.

Masat për të arritur qëllimet e politikës gjatë zbatimit

Për të adresuar këto sfida dhe për të siguruar një zbatim efektiv të ligjit të ri, do të ndërmerren disa masa strategjike.

Për të forcuar kapacitetet institucionale, do të organizohen programe trajnimi për stafin e MEKI-së dhe QKB-së, duke përfshirë edhe përfaqësues të tjerë të institucioneve të përfshira në zbatimin e ligjit. Këto trajnime do të fokusohen në aspektet ligjore, administrative dhe teknike të menaxhimit të SCE-ve, duke përfshirë përdorimin e sistemeve digjitale dhe ndërveprimin me BRIS.

Për të përmirësuar infrastrukturën digjitale, QKB do të bashkëpunojë me Agjencinë Kombëtare për Shoqërinë e Informacionit (AKSHI) për të zhvilluar dhe implementuar sistemet e nevojshme për regjistrimin dhe monitorimin e SCE-ve. Ky bashkëpunim do të sigurojë që sistemet të jenë të përputhshme me standardet e BE-së dhe të mundësojnë një ndërveprim efektiv me BRIS.

Për të rritur ndërgjegjësimin dhe për të inkurajuar adoptimin e SCE-ve nga bizneset, do të organizohen fushata informuese dhe sesione trajnimi në bashkëpunim me shoqatat e biznesit dhe organizatat e shoqërisë civile. Këto aktivitete do të synojnë të informojnë bizneset për përfitimet e SCE-ve dhe të ofrojnë udhëzime praktike për themelimin dhe menaxhimin e tyre.

Për të monitoruar progresin dhe për të siguruar që objektivat e politikës po arrihen, do të krijohet një mekanizëm monitorimi që do të përfshijë raporte periodike nga QKB dhe INSTAT mbi numrin e SCE-ve të regjistruara, funksionalitetin e sistemeve digjitale dhe ndikimin ekonomik të SCE-ve. Ky mekanizëm do të mundësojë identifikimin e sfidave në kohë reale dhe ndërmarrjen e masave korrigjuese të nevojshme.

Përvoja ndërkombëtare tregon se një qasje e tillë e koordinuar dhe gjithëpërfshirëse është thelbësore për zbatimin e suksesshëm të legjislacionit të ri. Për shembull, në Mbretërinë e Bashkuar, zbatimi i Rregullores SCE u mbështet nga një analizë e detajuar e ndikimit dhe një strukturë e qartë institucionale, duke përfshirë Autoritetin e Shërbimeve Financiare si regjistruuesin për SCE-të. Kjo përvojë nënvizon rëndësinë e një planifikimi të kujdesshëm dhe të një bashkëpunimi të ngushtë ndërinstitucional për të siguruar një zbatim efektiv dhe të qëndrueshëm të legjislacionit të ri.

Për përmirësimin e infrastrukturës digjitale brenda një viti nga miratimi, QKB do të bashkëpunojë me Agjencinë Kombëtare për Shoqërinë e Informacionit (AKSHI) për të përditësuar sistemet ekzistuese, duke synuar ndërveprimin me BRIS dhe duke alokuar fondet e vlerësuara prej 200,000 EUR ose duke kërkuar financim shtesë nga BE-ja nëse është e nevojshme. Për nxitjen e ndërgjegjësimit dhe adoptimit, do të zhvillohen 10 sesione informuese brenda vitit të parë, duke filluar 3 muaj pas miratimit, në bashkëpunim me shoqatat e biznesit dhe komunitetet lokale për të edukuar sipërmarrësit dhe për të ulur barrierat e adoptimit, një strategji e përdorur me sukses në BE për promovimin e SCE-ve.

Për të menaxhuar pengesat, do të krijohet një mekanizëm monitorimi me raporte tremujore nga QKB dhe INSTAT për të ndjekur progresin, si numrin e SCE-ve të regjistruara dhe funksionalitetin e sistemeve digjitale, duke mundësuar ndërhyrje të shpejta nëse vonesat apo kostot shtesë shfaqen. Këto masa sigurojnë që objektivat SMART të arrihen me efikasitet, duke ndërtuar mbi kapacitetet ekzistuese dhe përvojën e BE-së për një zbatim të suksesshëm.

Faza e monitorimit dhe vlerësimit

9. *Jepni një përshkrim të përmbledhur të masave të monitorimit dhe të vlerësimit.*

Identifikoni kriteret/treguesit për të matur arritjen e objektivave ose progresin drejt tyre.

Përshkrimi i masave të monitorimit dhe të vlerësimit

Faza e monitorimit dhe vlerësimit për transpozimin e Rregullores (KE) Nr. 1435/2003 nëpërmjet krijimit e një kuadri të ri ligjor për Shoqëritë Kooperative Evropiane (SCE) do të realizohet nëpërmjet krijimit të një mekanizmi të vazhdueshëm monitorimi i koordinuar nga Ministria e Ekonomisë, Kulturës dhe Inovacionit (MEKI) dhe Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB), me mbështetjen e Institutit të Statistikave (INSTAT) për mbledhjen dhe analizën e të dhënave. Ky mekanizëm do të mbikëqyrë progresin e zbatimit, duke filluar nga miratimi i ligjit deri në fund të 2026-ës dhe duke vazhduar për të paktën pesë vite pas kësaj, për të vlerësuar ndikimin ekonomik dhe social të SCE-ve.

Masat e monitorimit do të përfshijnë raporte tremujore nga QKB mbi numrin e SCE-ve të regjistruara, funksionalitetin e sistemeve digjitale për ndërveprim me Sistemin e Ndërlidhjes të Regjistrave të Biznesit (BRIS) të BE-së, dhe pjesëmarrjen në sesionet informuese për promovimin e SCE-ve. INSTAT do të zgjerojë raportimin e tij për 130,338 ndërmarrjet aktive, siç tregohet në “Regjistrat e Biznesit 2023”, për të përfshirë të dhëna specifike për SCE-të, si numri i vendeve të punës të krijuara dhe aktivitetet ndërkufitare. Vlerësimi do të bazohet në analiza vjetore nga MEKI, duke krahasuar rezultatet me objektivat SMART dhe duke identifikuar nevojën për përshtatje, duke marrë parasysh praktikën e BE-së gjatë monitorimit të zbatimit të Rregullores SCE pas 2003-ës, ku raportet periodike ndihmuan në përmirësimin e politikave.

Kriteret/treguesit për të matur arritjen e objektivave ose progresin drejt tyre

Për të matur arritjen e objektivave dhe progresin drejt tyre, do të përdoren kriteret dhe tregues të qartë që lidhen drejtpërdrejt me katër objektivat e politikës. Për objektivin e parë, miratimi i ligjit të ri matja do të bëhet nga data e publikimit në Fletoren Zyrtare. Progresi do të ndiqet përmes numrit të draft-propozimeve të paraqitura dhe konsultimeve të kryera deri në atë datë, duke reflektuar angazhimin e MEKI-së për të përmbushur afatin.

Për objektivin e dytë, forcimin e kapaciteteve institucionale, treguesi është numri i punonjësve të trajnuar – të paktën 50 nga QKB dhe MEKI brenda 6 muajve pas miratimit të ligjit. Suksesi do të matet përmes regjistrimeve të pjesëmarrjes në trajnime dhe aftësisë së tyre për të menaxhuar regjistrimin dhe mbikëqyrjen e SCE-ve, duke u bazuar në praktikën e BE-së për ndërtimin e kapaciteteve gjatë harmonizimit.

Për objektivin e tretë, përmirësimin e infrastrukturës digjitale brenda një viti nga miratimi, treguesi është funksionaliteti i sistemit të QKB-së për ndërveprim me BRIS, i cili do të vlerësohet nga aftësia për të

regjistruar dhe shkëmbyer të dhëna për SCE-të ndërkufitare, siç kërkohet nga neni 7 i Rregullores. Progresi do të monitorohet përmes fazave të përditësimit të sistemit dhe testimeve të ndërveprimit, duke krahasuar me afatin e synuar.

Për objektivin e katërt, nxitjen e ndërgjegjësimit dhe adoptimit, treguesit përfshijnë numrin e sesioneve informuese – të paktën 10 brenda vitit të parë, duke filluar 3 muaj pas miratimit – dhe numrin e pjesëmarrësve nga bizneset dhe komunitetet. Suksesi do të matet gjithashtu nga numri i SCE-ve të regjistruara në vitin e parë, duke reflektuar efektivitetin e fushatave për të nxitur interesin, siç ndodhi në shtetet e BE-së gjatë fushatave për SCE-të pas 2003-ës.

Këto tregues do të mbështeten nga raportet e INSTAT për të vlerësuar ndikimin ekonomik, si numri i vendeve të punës të krijuara nga SCE-të dhe vlera e aktiviteteve ndërkufitare, duke ofruar një pamje të plotë të progresit dhe duke mundësuar korrigjime nëse objektivat devijojnë. Raporti i KE 2024 thekson nevojën për kapacitete të forta monitorimi, dhe ky mekanizëm synon të plotësojë këtë rekomandim duke u mbështetur në strukturat ekzistuese dhe përvojën e BE-së.

Raporti i vlerësimit të ndikimit - Shtojca 2/a

Tabela: Vlera aktuale neto në total (VAN) - kostot dhe përfitimet me vlerë monetare të përcaktuar në milionë lekë e zbritur për 10 vjet (Vlera aktuale e kostos dhe vlera aktuale e përfitimit); krahasuar me status quo-në.

Në vlerësimin e mëposhtëm është marrë parasysh që vlera totale e përfitimeve mund të arrijë deri në 5 miliardë lekë. Sa i përket kostos, ajo mbetet relativisht e ulët në krahasim me përfitimet. Vlerësohet një kosto implementimi prej 45 milionë lekësh gjatë vitit të parë, e cila përfshin kryesisht investimet në kapacitetet teknologjike, trajnimin e stafit, si dhe përshtatjen dhe pajtueshmërinë e bizneseve me kërkesat e reformës. Përsa i përket viteve të tjera, pritet një kosto prej 5 milionë lekësh në vit për mirëmbajtje të sistemeve IT dhe për pagesën e pagave të stafit të administratës.

Shifrat në tabelë janë të shprehura në milionë (000 000) Lekë.

	Viti 1	Viti 2	Viti 3	Viti 4	Viti 5	Viti 6	Viti 7	Viti 8	Viti 9	Viti 10
Faktori zbritës	1.00	0.95	0.91	0.87	0.82	0.79	0.75	0.71	0.68	0.65
Kosto për buxhetin - një herë	45	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Kosto për buxhetin - në vazhdimësi										
Kosto për bizneset - një herë										
Kosto për bizneset - në vazhdimësi										
Kosto për grupet e tjera - një herë										
Kosto për grupet e tjera - në vazhdimësi										
Kosto në total	45	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Kosto e zbritur = Kosto në total x Faktori zbritës	45	4.75	4.55	4.35	4.1	3.95	3.75	3.55	3.4	3.25

Përfitimet për buxhetin – një herë										
Përfitimet për buxhetin – në vazhdimësi										
Përfitimet për grupet e tjera – një herë										
Përfitimet për grupet e tjera – në vazhdimësi										
Përfitimet për biznesin – një herë										
Përfitimet për biznesin – në vazhdimësi	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500
Përfitimet totale	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500
Përfitimi i zbritur = Përfitimi në total x faktori zbritës	500	475	455	435	410	395	375	355	340	325
Vlera prezente aktuale e përfitimit në total	4,065									
Vlera prezente aktuale e kostos në total	81									
Vlera Prezente Neto Aktuale (VAN) = Vlera aktuale e përfitimit në total – Vlera aktuale e kostos në total	3,984									

Raporti i vlerësimit të ndikimit - Shtojca 2/b

Tabelë: Vlera aktuale neto në total e çdo opsiioni

Opsioni	Vlera aktuale në milionë lekë		Vlera aktuale neto në milionë lekë
	Kosto	Përfitimi	
Opsioni 1	4,065	81	3,984
Opsioni 2	0	0	0
Opsioni 3	0	0	0

MINISTËR

BLENDI GONXHJA